

Hur värna om de yngsta placerade barnen?

Anna Kaldal
professor i processrätt
Juridiska fakulteten Stockholms universitet

FHM
September 2022

Hur värna om de yngsta?

Principen om barnets bästa

(föräldrabalken, barnkonventionen, socialtjänstlagen och LVU)

- Barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad, boende och umgänge (FB 6:1)
- Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.
- Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande
  - Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas (SoL 1:2)
- Utgångspunkten för omhändertagande enligt LVU

Hur värna om de yngsta?

Principen om barnets bästa

(föräldrabalken, barnkonventionen, socialtjänstlagen och LVU)

- Öppen och vag (flexibel)
  - Likvärdig behandling (inte lika)
  - Gå att tillämpa över tid, olika kulturer, individuella förutsättningar
  - Erfarenhet och forskning
  - Barnets eget perspektiv

Hur värna de yngsta?

FN:s barnrättskommitté

Allmän kommentar nr 7. *Genomförandet av barnets rättigheter under tidig barndom*

- barnets överlevnad, utveckling är beroende av nära relationer till ett litet antal omsorgspersoner
- betonar vikten av nära, ömsesidiga och varaktiga relationer
- särskilt sårbarhet för separationer och otillförlitliga och inkonsekventa relationer
- mindre förmåga att förstå och stå emot skadliga effekter
- sårbarhet för trauma om föräldrar eller andra omvårdare inte kan ge skydd
- påverkas negativt av inkonsekvent och fragmentarisk omvårdnad och avbrutna relationer

Hur värna de yngsta?

Förutsättningar för LVU

(1 § och 2 § LVU)

- LVU först om vård ej kan ges med vh samtycke
- Brister i föräldrarnas omsorg
  - fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet
  - påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.
  - vid beslut enligt denna lag ska vad som är bäst för den unge vara avgörande

Hur värna de yngsta?

Upphörande av vård (21 § LVU)

- Vård enligt 2 § LVU får inte upphöra förrän omständigheterna har förändrats på ett *varaktigt och genomgripande sätt*.
  - Skärpning (förtydligande)
- *Obligatoriskt* att överväga flyttningsförbud vid upphörande av vård av barn i familjehem

Hur värna de yngsta?

Förutsättningar för flyttningsförbud (24 § LVU)

- Vid påtaglig risk för den unges hälsa eller utveckling om barnets skiljs från hemmet kan v h förbjudas att ta barnet från familjehemmet (både SoL- och LVU-placering)
  - för viss tid (anpassa återföreningen till barnet) eller
  - tills vidare (barnet bör vara kvar)
- Beslutas av FR på ansökan från SN
  - ålder, utveckling, egenskaper och känslomässiga band
  - vistelsetid och förhållanden under placering,
  - förhållanden hos v h och umgänge och kontakt m v h
  - barnets åsikt

Hur värna de yngsta?

Förutsättningarna för vårdnadöverflyttning (FB 6:8)

- Ska särskilt överväga av vårdnadsöverflytt efter *två* år i samma familjehem (både SoL- och LVU-placering)
- Om det uppenbart att det är bäst för barnet att vara kvar och att vårdnaden flyttas över till familjehemmet ska TR besluta om det (talan SN). Särskilt beakta:
  - barnets och familjehemsföräldrarnas inställning
  - barnets relation till familjehemsföräldrarna och deras förmåga att tillgodose barnets behov av en trygg och god uppväxt
  - familjehemsföräldrarnas inställning till och förmåga att tillgodose barnets behov av kontakt med sina föräldrar och andra närstående
  - barnets relation till sina föräldrar
- Barnet känner en större trygghet och känslomässig förankring i familjehemmet än i ursprungshemmet

Hur värna de yngsta?

Förutsättningarna för vårdnadöverflyttning (FB 6:8)

- *Ska särskilt* överväga av vårdnadsöverflytt efter *två* år i samma familjehem (både SoL- och LVU-placering)
  - En förstärkning genom att införa *skyldigheten* tidigare
- Barnet känner en större trygghet och känslomässig förankring i familjehemmet än i ursprungshemmet
- Varför flytta skyldigheten från tre till två år?
  - De flesta barn som blir kvar länge i vården placerats vid 0-3 år. Det kan finnas skäl att ansöka om en överflyttning av vårdnaden redan när ett barn har varit placerad i ett familjehem i två år. Två år är en relativt lång tid satt i relation till barnets ålder och mognad

Hur värna de yngsta?

Skyldighet att följa upp efter avslutad LVU

- Om den unge ska återförenas med vårdnadhavaren/na när vården upphör men återföreningen behöver förberedas, ska socialnämnden följa upp den unges situation först när återföreningen har skett.
- Socialnämnden får konsultera sakkunniga och i övrigt ta de kontakter som behövs samt samtala med den unge utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavarens är närvarande

Hur värna de yngsta?

Drogtest

- Tidigare kunde drogtest lämnas frivilligt men inte som villkor för upphörande eller umgänge.
- Asocialnämnden får befogenheten att besluta att
  - en vårdnadshavare eller förälder inför umgänge vid vård med stöd av 2 § LVU
  - en vårdnadshavare inför prövning av om vård med stöd av 2 § LVU ska upphöra
- Får endast fattas i den mån åtgärden är försvarlig med hänsyn till dess syfte och övriga omständigheter.
- Om vårdnadshavaren eller föräldern inte medverkar till provtagning får förhållandet tillmätas den betydelse för socialnämndens umgängeseller vårdbeslut som omständigheterna motiverar.